

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”VÅGA DIREKT”
*Ett musikaliskt fortbildningspaket
för pedagoger inom förskolan.*

Caroline Hernberger och Magnus Stranne

LAU370

Handledare: Jan Eriksson

Examinator: Serena Sabatini

Rapportnummer: HT10 1120 15

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: ”VÅGA DIREKT” Ett musikaliskt fortbildningspaket för pedagoger inom förskolan

Författare: Caroline Hernberger och Magnus Stranne

Termin och år: HT 2010

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Jan Eriksson

Examinator: Serena Sabatini

Rapportnummer: HT10 1120 15

Nyckelord: Fortbildning, musik, förskola, barnrösten, sångsamling

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen är skapande och utvärdering av ett musikaliskt fortbildningspaket som riktar sig till pedagoger inom förskolan. Paketet är utvecklat på en musikaliskt grundläggande nivå och riktar sig till de som har lite eller ingen musikalisk erfarenhet. Vi vill med detta paket uppmuntra till mer instrumentspel med barnen i förskolan. I processen att skapa och utveckla det här paketet försöker vi genom litteraturstudier förklara varför det är viktigt att sjungandet i förskolan sker i för barnen rätt tonarter samt visa på hur instrumentspel kan hjälpa pedagogerna att använda dessa tonarter. Vi har intervjuat tre pedagoger som är verksamma inom förskolan för att få en bild av hur de uppfattar vårt fortbildningspaket. Våra tre informanter hade helt olika musikalisk bakgrund men gemensamt för dem alla var till vår glädje deras tro på att vårt fortbildningspaket kan vara den hjälp som många förskollärare skulle behöva. Den där lilla knuffen som får dem att våga börja musicera med barnen.

Innehållsförteckning

FÖRSÄTTSLAD
ABSTRACT
INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING

1.1 Inledning.....	1
1.2 Syfte och frågeställningar.....	1
1.3 Begreppsdefinitioner.....	2
1.3.1 Instrument.....	2
1.3.2 Ukulele.....	2
1.3.3 Pedagoger.....	2
1.3.4 Sångsamling.....	2
1.4 Disposition.....	3

2. BAKGRUND.....5

2.1 Teoretiska utgångspunkter.....	6
2.1.1 Den sociokulturella teorin.....	6
2.1.2 Barnrösten.....	6
2.1.3 Sångsamling.....	7
2.1.4 Lärarutbildningen.....	7
2.1.5 Varför musik.....	8
<i>Musik och språk.....</i>	8
<i>Människan är musikalisk.....</i>	9
2.2 Sammanfattning.....	9
2.3 Tidigare forskning.....	10

3. METOD.....12

3.1 Det musikaliska fortbildningspaketets skapande.....	12
3.2 Det musikaliska fortbildningspaketets utvärdering.....	12
3.2.1 Kvalitativ undersökning.....	12
3.2.2 Kvalitativa intervjuer.....	13
3.2.3 Intervjufrågor.....	13
3.2.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	14
3.3 Urval.....	14
3.4 Genomförande.....	15
3.5 Analys.....	15
3.6 Etiska överväganden.....	15

4. FORTBILDNINGSPAKETET.....16

4.1 Varför utvecklade vi detta paket och riktade det till förskolan	16
4.2 Paketets varianter fram till färdigt resultat.....	16
4.3 Valet av sånger.....	17
4.4. Val av koncept.....	18

5. RESULTATANALYS.....19

5.1 Presentation av informanter.....	19

5.1.1	Analys av presentation av informanter.....	19
5.2	Instrumentvanor under samlingarna.....	20
5.2.1	Analys av instrumentvanor under samlingarna.....	20
5.3	Fortbildningspaketet.....	21
5.3.1	Analys av fortbildningspaketet.....	22
6.	DISKUSSION.....	24
6.1	Fortbildningspaketet.....	25
7.	VIDARE FORSKNING.....	26
	REFERENSER.....	27
	BILAGOR.....	29

1. Inledning

1.1 Inledning

Musiken är en del av allas våra liv. Musik kan vara läkande, provocerande, tröstande, glädjande och kan även vara till stor hjälp vid inläring.

Inom ramarna för den här uppsatsen har vi skapat ett musikaliskt fortbildningspaket som riktar sig till alla som arbetar med pedagogisk verksamhet inom förskolan. Paketet är skrivet på en musikaliskt grundläggande nivå och är mer specifikt ämnat för pedagoger som har mycket lite eller ingen tidigare musikutbildning. Vi har valt fem kända, men enkla barnvisor med endast två ackord. Tanken är att man skall använda sig av instrumentet ukulele eftersom det är ett smidigt och förhållandevis lättspelat ackordsinstrument.

Vår utgångspunkt i detta arbete är att ge pedagoger inom förskolan verktyg till att våga musicera med barnen. En önskan om att i första hand öka deras musikaliska självförtroende och få dem att känna att musik är en tillgång och inte ett hinder i det pedagogiska arbetet. I förlängningen hoppas vi att pedagogens ökade musikaliska kompetens skall leda till ett mer medvetet val av tonarter och genom det värna om barnens röster.

I den här uppsatsen försöker vi genom litteraturstudier förklara varför det är viktigt att sjungandet i förskolan sker i för barnen rätt tonarter samt visa på hur instrumentspel kan hjälpa pedagogerna att hitta dessa tonarter. Vi har även intervjuat tre pedagoger som är verksamma inom förskolan för att få en bild av hur de uppfattar vårt fortbildningspaket. Uppsatsen avslutas med en diskussion.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med vårt arbete är att skapa och utvärdera ett fortbildningspaket för pedagoger inom förskolan. Paketet är tänkt att inspirera och hjälpa dem att använda instrument i samlingar. Därigenom vill vi undvika att barns röster kommer till skada till följd av omedvetet eller möjligtvis medvetet dåliga tonartsval. Vi vänder oss till de förskolepedagoger som anser att de inte har tillräckligt med kompetens eller självförtroende för att spela instrument och ackompanjera barn i samlingarna. I utvärderingen av vårt fortbildningspaket, genom intervjuer med verksamma pedagoger inom förskolan har vi velat få fram om:

- Är pedagogerna intresserade av att ta del av vårt musikaliska fortbildningspaket.
- Varför är de intresserade/inte intresserade
- Vilka konsekvenser kan uppstå av ett omedvetet eller oreglerat tonartsval

Med stöd i litteraturstudier och våra egna erfarenheter i arbetet med barn och vuxna resonerar vi kring hur behovet av ett sådant fortbildningspaket ser ut.

1.3 Begreppsdefinitioner

1.3.1 Vad är ett instrument enligt vår definition i uppsatsen?

Vi vill i följande stycke förtydliga lite vad vi menar med instrument i uppsatsen. Att definiera exakt vad ett instrument är skulle förmodligen generera nog med stoff till en alldeles egen uppsats, om man ens skulle komma fram till något. Av denna anledning ber vi i följande stycke att få göra vår definition av ordet instrument.

I vårt fortbildningspaket är det nödvändigt att instrumentet är tongenererande, d.v.s. skapar ljud med ett eller flera fasta tonlägen. Det är av vikt på grund av att instrumentets funktion är att vara tonartsbestämmande och således fastställa de tonhöjder som skall sjungas. Den andra funktionen vi vill få ut av instrumenten är den rytmiska. Denna funktion går förstås att få av icke tongenererande instrument också, men eftersom vi vill hålla den materiella insatsen till ett minimum gör vi bedömningen att vårt tongenererande instrument till fullo fyller denna funktion.

1.3.2 Ukulele

Ukulele är ett litet fyrsträngat stränginstrument som är besläktat med gitarren. Ukulelen (*sopran- och concertukulelen*) stäms vanligen med strängarna räknade uppifrån och ned A, D, F#, B. Dessa toner bildar tillsammans ett D6-ackord eller bm7-ackord. Det är förhållandevis enkelt att ta ackord på en ukulele. Dels på grund av att strängarna är få och stämda som de är men även tack vare instrumentets smala och greppvänliga hals.

1.3.3 Pedagoger

I den här uppsatsen har vi valt att använda oss av uttrycket *pedagoger*. När vi använder oss av detta uttryck hänvisar vi till all verksam personal inom förskolan, likaså till alla informanter i vårt urval. Detta trots att endast två av tre har en akademisk pedagogutbildning. Vi är medvetna om att det kan ske missförstånd med detta begrepp. Man kan tro att vi endast menar utbildade pedagoger, och har valt bort barnskötarna i det här arbetet. Men så är alltså inte fallet. När vi använder oss av uttrycket pedagog i den här uppsatsen hänvisar vi till både förskollärare och barnskötare som alla ägnar sig åt pedagogisk verksamhet. Att använda uttrycket pedagog gav oss ett sätt att få ett bra flöde i texten. Vi slipper skriva ut förskollärare/barnskötare varje gång. En annan möjlighet hade varit att använda oss av ordet *vuxna*, men då hade detta kunna innefatta vem som helst.

1.3.4 Sångsamling

En samling brukar ske någon gång under dagen då alla barn sitter tillsammans och uppmärksammar vilka som är närvarande mm. Denna samling leds ofta av en pedagog. Vanligt för samlingen är att man sjunger gemensamt, därav namnet sångsamling. Hur många sånger som sjungs är individuellt från dag till dag, förskola till förskola. Sång och musik har en stark ställning inom den svenska förskolan (Olofsson 2010:101). När vi refererar till sångsamlingen i den här uppsatsen så hänvisar vi till den stund på dagen när man samlar barnen och sjunger tillsammans, vare sig om det är en eller flera sånger.

1.4 Disposition

Vår uppsats är indelad i huvudrubriker och underrubriker. Vi har valt att använda oss av sifferindelningar tillsammans med rubrikerna för att lättare hitta i texten, och för att dispositionen ska bli tydligare.

I Inledningen (1) presenterar vi uppsatsen i korthet. Vi skriver om uppsatsens syfte och frågeställningar. Vi har även en del under inledningen där vi har en begreppsdefinition där vi tydliggör vad vi menar med centrala begrepp i uppsatsen. Inledningen avslutas med denna disposition.

I nästkommande del Bakgrund (2) görs först en personlig presentation om varför vi skrivit uppsatsen. Sedan följer en teoretisk del som inleds med en genomgång av den sociokulturella teorin, som vi har som bakgrund i vårt utvecklande av fortbildningspaketet. Efter detta skriver vi om valda relevanta delar för uppsatsens bakgrund, så som barnrösten och varför man skall jobba med musik i förskolan. Vi tar även upp lite om hur lärarutbildningen ser och har sett ut. Den teoretiska bakgrunden avslutas med en kort sammanfattning.

Efterföljande del handlar om tidigare forskning som har gjorts tidigare inom samma område. Vi refererar till tre tidigare rapporter där vi återberättar vad de har fått för resultat i sina studier och ger även små inblickar i vad de har använt sig av för referenser och vinklingar.

Del 3, Metod, redogör för det musikaliska fortbildningspaketet skapande och utvärdering. Vi skriver även om vår vetenskapliga inriktning och diskuterar uppsatsens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Vi har valt att använda oss av kvalitativa intervjuer för att få en uppfattning om vad tre pedagoger tycker om vårt fortbildningspaket, vi diskuterar för och nackdelar med valet av metod. Under rubriken Urval kan man läsa mer om våra informanter. Vi skriver även om vårt genomförande av uppsatsen och hur vi har valt att analysera våra intervjuer. Vi avslutar Metod (3) med att ta upp de etiska hänsyn vi har tagit gentemot våra informanter när intervjuerna har genomförts och bearbetats.

Efter vår metoddel följer en genomgång av vårt skapade fortbildningspaket (4). Här argumenterar vi för de val vi har gjort och redovisar hur vi har gått till väga i skapandet av fortbildningspaketet.

Vi har valt att presentera vårt resultat och vår analys av resultatet i samma del, då kallad Resultatanalys (5). Resultatanalysen är indelad i tre stycken; *Presentation av informanter* (5.1) där man kan läsa om informanternas bakgrund. *Instrumentvanor under samlingarna* (5.2) där vi återger vad informanterna har för förhållande till att använda instrument under sångsamlingarna och varför det är så. I sista delen *Fortbildningspaket* (5.3) kan man läsa vad informanterna tycker om vårt fortbildningspaket och om de hade kunnat tänka sig att ta del av en sådan utbildning. Vi har valt dessa tre rubriker för att det är under dessa teman våra intervjufrågor hamnar. Att analysen kommer direkt efter presentationen av vårt resultat är för att det skall bli mer lättillgängligt. Som läsare slipper man hoppa mellan olika delar, man har resultatet färskt i huvudet. Vår analys är litteraturstyrd, utom sista delen som handlar om vårt fortbildningspaket där vi har fått gå tillbaka till oss själva och vårt eget arbete.

I Diskussionen (6) börjar vi med att diskutera våra intervjusvar. Vi ifrågasätter om vårt resultat blir representativt för verkligheten och om våra informanter var rätt för den här uppsatsens syfte. Vi diskuterar även resultatet i relation till vår teoretiska bakgrund.

I den andra delen av vår diskussion, Fortbildningspaketet (6.1), ifrågasätter vi vårt eget fortbildningspaket. Vi diskuterar vad vi hade kunnat göra annorlunda, hur presentationen av det har varit och om det finns något behov av ett sådant här fortbildningspaket.

Uppsatsen avslutas med Vidare forskning (7) där vi skriver om hur man skulle kunna gå vidare i arbetet med vårt fortbildningspaket.

2. Bakgrund

I valet av uppsatsens innehåll var vi tvungna att ta hänsyn till oss båda skribenters erfarenheter och intresseområden. Caroline har under många år arbetat med barnrytmik och sång medan Magnus har haft individuella elever, från yngre ungdom upp till vuxen ålder, på bleckblåsinstrument och i orkestrar. Att vi beslutade att skapa ett fortbildningspaket till förskolepersonal var tack vare personer i vår närhet och bekantskapskrets. Det är genom dem som vi har fått uppfattningen om att samlingsstunden i förskolan kan se väldigt olika ut beroende på vad pedagogen som håller i den har för musikalisk bakgrund. Det är vår förförståelse att de pedagoger som inte spelade gitarr eller liknande instrument innan sin utbildning inte heller gör det efter sin utbildning. I gemensamma diskussioner funderar vi kring om det finns ett lätt och bra sätt att vidareutbilda förskolepedagoger inom musik så att man vågar använda sig mera av instrument och inte bara sjunga ”rätt upp och ned”. Tankarna om hur ett sådant fortbildningspaket skulle se ut och vad det skulle få för syfte började ta form och det är så idén till den här uppsatsen skapades.

Läroplanen för förskolan skriver att varje barn har rätt att bilda sig utifrån olika aspekter, där det estetiska är ett som nämns bland flera (Lpfö98). Estetiken och musiken är med och bildar en ram av kunskapsmöjligheter som alla barn har rätt att ta till sig och bemästra. Vidare står det att;

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal- och skriftspråk utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja varje barns utveckling och lärande (Utbildningsdepartementet 1998:6).

Sång och musik skall finnas med som både innehåll och metod i förskolans verksamhet. Det vanligaste tror vi är att detta sker under den så kallade ”samlingen”, som på något sätt får bli den stunden som utgör hjärtat för musiken i förskolan. Vad vi frågar oss är om det då har någon betydelse *hur* barn får ta del av musik? Ja, det tror vi. Vi tror att musik skall upplevas som rolig, innehållsrik och varierande för att inspirera och tillmötesgå så många som möjligt.

Det är med dessa utgångspunkter fortbildningspaketet skapas. Vi vill vända oss till de pedagoger som inte tycker att de kan spela eller sjunga eller som helt enkelt inte vågar. Med oss har vi att musik är viktig både som uttrycksform men även för glädjen och gemenskapen som det innebär att musicera tillsammans.

Vår förhoppning med den här uppsatsen är att den skulle kunna vara till hjälp och inspiration för blivande och verksamma pedagoger. Både till att använda vårt fortbildningspaket eller att bygga vidare på vår grundtanke och utveckla eller testa konceptet i framtida vetenskapliga uppsatser.

2.1 Teoretiska utgångspunkter

Vår del med teoretiska utgångspunkter börjar med en genomgång av den sociokulturella teorin som ligger till grund för hur vi ser på lärande. Sedan följer några valda teman som vi avser relevanta för uppsatsens syfte. Vi tar upp bakgrund om barnrösten och vilka skador som kan orsaka stämbanden om barnen sjunger i för låga tonarter. Vi skriver även om hur lärarutbildningen ser och har sett ut, från ett musikaliskt perspektiv. Avslutningsvis kommer ett stycke som heter *Varför musik?* där vi tar upp dels grundläggande argument till varför man skall arbeta med musik men också dess fördelar för barns språkliga utveckling.

2.1.1 Den sociokulturella teorin

Vi har valt att ta utgångspunkt i den sociokulturella teorin. Inom den sociokulturella teorin anser man att lärande sker i interaktion mellan människor i en social praktik, i en praxisgemenskap (Dysthe 2003:46f). Lärande existerar först i samspel mellan människor och blir sedan en del av den enskilda individens tänkande och handlande. Dysthe (2003:42-45) beskriver detta med att lärandet är distribuerat, dvs. att kunskapen är uppdelad mellan individer och bidrar till en helhetsförståelse. Hon skriver även att lärandet ses som situerat, det sker i en kontext där människan i samspel med det historiska och kulturella arvet, fysiska och språkliga verktyg bildar en väv där lärandet ingår (ibid).

När man talar om den sociokulturella teorin brukar man nämna Vygotskij som upphovsman. Vygotskij var pedagog och levde i Ryssland 1896-1934. Enligt honom (via Eriksen Hagtvet 2004:29, 40ff) har leken och samtalet avgörande betydelse för barns språk och kunskapsutveckling. Barn och vuxna skall finna kunskap och lösningar tillsammans där pedagogen skall fungera som vägledare och stötta barnet i dess utveckling. Lärandet skall utgå från barnets motivation och intressen, då dessa har betydelse för att lärande skall ske.

2.1.2 Barnrösten

Sundberg (2001:252) skriver att det är stor skillnad på ett barns röst och en vuxens röst. Den största skillnaden är längden och tjockleken på våra stämband. Barnets stämband är kortare och tjockare än vuxnas stämband. När stämbanden vibrerar så frambringas toner. För att få låga toner så svänger stämbanden långsamt och vid högre toner är vibrationerna snabbare. Fortsättningsvis skriver Sundberg och även B-O Engström (2007:22) att en vuxens röst ligger flera toner under ett barns röst. Ett vanligt förekommande problem när man sjunger med barn utan ett ackordinstrument är att tonarten oftast blir alldeles för låg.

B-O Engström (2007:22) tar upp att det är en viktig uppgift som förskollärare har att sjunga med barnen. I denna uppgift ingår att utveckla barns röster och även vårda klangen. Ett problem som lätt kan uppstå är att man säger ”ta nu i så mycket ni kan” vilket resulterar i att barnen skriker fram sin sång. En viktig del för att sången ska klinga bra är att melodin sjungs i ett bra tonläge.

Enligt en mindre undersökning som McAllister och Söderström (2007:46-48) har gjort med en 5-årig flicka, visade den att hon hade en omfångsbegränsning, svårt att ta toner under ettstrukna C. Hon hade ingen tidigare sångvana. Detta är något man kan ha som riktmärke när man bestämmer en passande tonart för sjungande barn i förskolan. Det gäller alltså att se till att sångerna man sjunger inte går under C1. McAllister och Söderström refererar till en

undersökning (Jillefors och Schein 1999) som gjordes med många 5-åringar på olika förskolor där resultatet blev detsamma. Barn som hade svårt att ta de låga tonerna valde helt sonika toner som passade deras läge bättre istället. Konsekvensen av det blev att barnen sjöng i olika tonarter med varandra.

Konsekvenserna av att inte sjunga i rätt tonart och anstränga rösten kan tyvärr innebära att barn (och även vuxna) sliter för mycket på sina stämband. Ett tecken på detta är bl.a. heshet och detta är något som kan förekomma bland barn, även om den vanligaste orsaken till heshet hos barn enligt Sundberg (2001:235) kan beror på att barnen skriker för mycket. Något som man lätt gör om man vistas i en bullrig och hög ljudnivå.

När rösten har varit ansträngd under en tid kan man uppleva rösttrötthet, även kallat fonasteni. Detta innebär att rösten eller halsen kan kännas sliten och man kan känna viss smärta. Om man inte låter rösten vila ordentligt eller anstränger den under en lång tid kan även knutor eller knottror på stämbanden uppstå (Sundberg 2001:235). Stämbanden blir svullna och stela. McAllister och Söderström (2007:49) skriver att svullnader på stämbanden kan ses ungefär som valkar på händerna. Det är en skyddande effekt mot överansträngning. Stämbandsknutor eller knottror kan vara svåra att bli av med och om man drabbas rekommenderas sång och/eller till och med talförbud i månader tills rösten har hämtat sig.

Med bakgrund i komplikationerna vid dålig röstvård menar Sällström (2001:138) att det är bra om vuxna hjälper barnen tidigt i livet att vårda deras röster, att lära dem att ta hand om sina röster och att inte skrika så mycket, så de slipper ”lämna in dem på reparation” senare i livet.

2.1.3 Sångsamling

En samling är en stund på dagen där barn och vuxna kan samlas (Simeonsdotter Svensson 2009:45). Rubinstein Reich definierar samling som ett återkommande moment i förskoleverksamheten där en grupp barn och en eller flera pedagoger är samlade, oftast i en cirkel, och har gemensamma aktiviteter (1993:15). Olofsson skriver att en samling är viktig för att knyta ihop gruppen och skapa gemenskap. Det skapar trygghet att känna att man tillhör en grupp (2010:131). Simeonsdotter Svensson skriver även att pedagogernas roll är mycket betydelsefull för samlingarna då innehållet i samlingarna oftast bestäms av de vuxna (2009:49). Detta är något som även Olofsson håller med om (2010:139) men menar att det även kan vara värdefullt och stärkande för barnet att få leda en viss del av samlingen (2010:133).

En bra samling ska enligt Olofsson innehålla inslag av musik, lekar, ramsor, berättelser och den ska även vara lustfylld, utmanande och en spännande stund för barnen (2010:131).

Olofsson skriver att det är roligt att sjunga tillsammans. Det är ett sätt att känna gemenskap och det är något som många kan göra tillsammans oavsett vad man har för bakgrund. Sång och musik blir ett språk, ett sätt att uttrycka sina känslor. Hon menar även att sång, musik och rytm är väldigt bra för språkutvecklingen (2010:101).

2.1.4 Lärarutbildningen

Vi har varit i kontakt med Institutionen för pedagogik och didaktik och studievägledningen i Göteborg och hört oss för gällande eventuell musikutbildning för blivande förskolepedagoger. Musik kan som valbar kurs ingå i lärarutbildning för kompetens att undervisa i förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år. Kursen heter "Grundläggande musikdidaktik" med inriktning mot förskola och grundskolans tidigare år och är värd 15 högskolepoäng som en specialisering. Ofta då tillsammans med kursen "Drama - en alternativ

metod för inläring och undervisning” Även den värd 15 högskolepoäng, vilket motsvarar en halv termins studier. Många studenter som tänker sig arbeta i förskola, förskoleklass, fritidshem eller grundskola (åk 1-2) och därför har en av de inriktningar som ger kompetens att arbeta där, har inte med någon musik i sin utbildning. Kursen "Grundläggande musikdidaktik" ges också som fristående kurs och kan därför också sökas av de som redan är förskollärare, fritidspedagoger, lärare till yrket och vill fortbilda sig. Detta är det utbud som Göteborgs universitet har för de som är intresserade av musik som tillval HT-10.

Tittar man på hur lärarutbildningen historia sett ut ur ett musikperspektiv finner vi att det fram till 1969 fanns ett inträdesprov i sång och spel för de som läste utbildning med inriktning mot tidigare åldrar. I den nya utbildningen som kom 1969 så förlades musikundervisningen under ett kommunikationsblock innehållande till exempel bild, musik och rörelse. Timfördelningen mellan dessa ämnen skedde lokalt på lärarskolorna vilket resulterade i att musikundervisningen på vissa håll mer eller mindre försvann under 70 och 80-talen (Sundin 2007:70).

2.1.5 Varför musik?

I det här stycket tar upp två perspektiv på varför det är viktigt att arbeta med musik tillsammans med barnen. Vi har valt att ha med dessa för att läsaren skall få en djupare förståelse för varför det är viktigt att fortbilda förskollärare inom musik, och vad som ligger till grund för vårt utbildningspaket. I den första delen "Musik och språk" refererar vi till studier som visar att musik är bra för barns språkinläring då den ger möjlighet att träna svåra ljud och ord på ett lustfyllt sätt (Jederlund 2002:103). I efterföljande stycke "Människan är musikalisk" har vi valt att skriva om hur musiken är en naturlig del i barns liv och hur alla människor är musikaliska.

Musik och språk

Lindö (2009) tar upp musikens roll i barns språkutveckling. Enligt forskning har musik en positiv påverkan på barns tänkande, minne, begreppsbildning, perception, tänkande och problemlösning, så kallad deras kognitiva förmåga. Musiken hjälper hjärnan att använda olika delar parallellt då musikaliska aktiviteter stimulerar många olika delar samtidigt. Enligt Lindö utvecklar inte bara musiken språket utan även den sociala kommunikationen och motoriken.

I läroplanen för förskolan, LpFö 98, står det att barnen skall uppleva att det är roligt att lära sig nya saker och att lärandet skall upplevas som meningsfullt för barnen.

Rytmer kan även ha stor betydelse vid erövrandet av det talade språket. Genom att rytmiskt markera varje stavelse i ett ord eller jobba med rim och ramsor som har ett tydligt flöde och rytm och ökas den språkliga medvetenheten och grunderna till läsning utvecklas, även hos yngre barn (Jederlund 2002:98f). Musiken är ett bra sätt för barn att variera och konkret uppöva barnets akustiska medvetenhet. Att lyssna och träna örat på olika rytmer och ljud och att träna sambandet mellan ljud och tecken kan vara till stor hjälp i barns språkliga utveckling (ibid:102). "Genom att sätta in svåra ljud eller ord i rytmiskt melodiskt sammanhang som framhäver dem kan man också mobilisera barnets förmåga att uttala dem riktigt" (Jederlund, 2002:103). Allt inom lustfyllda ramar.

Barn kommunicerar med hjälp av många olika språk, de blandar dem och förstärker det ena språket med hjälp av det andra. Innan barnet har lärt sig tala använder det sig mycket av kroppsspråket och tar hjälp av rösten för att förmedla bl.a. missnöje och glädje (Jederlund

2002:17ff). Språkforskare är idag överens om utvecklingen av ett uttrycksmedel ofta gynnar ett annat. Barnet använder sig av många olika uttrycksmedel. Dessa utvecklas även parallellt i samspel med varandra. Därför kan ett barn som erövrar musikens värld ofta ta stora utvecklingsprång inom andra områden t.ex. talspråk eller kroppsspråk (etc.) (ibid.)

Människan är musikalisk

Människan kommer tidigt i kontakt med rytmer och ljud. Sinnen som det auditiva, kinestetiska och rumsliga utvecklas redan i fosterstadiet inne i mammas mage. ”Förnimmelser av beröring, rytmiska vibrationer, rörelser och nära ljud blir därigenom tidiga minnesspår hos fostret och utgör viktiga byggstenar i barnets vidare utveckling” (Jederlund, 2002:32).

Vidare skriver Jederlund (2002:35ff) Forskning visar även att foster lär sig att höra skillnad på olika röster, kan känna igen musikstycken som de har hört upprepade gånger. Genom att studera responsen hos det ofödda barnets rörelser har man även upptäckt att musik som spelas eller sjungs i ett tempo som ligger nära hjärtpulsen kan uppskattas. Igenkännandet av musik upplevs ofta som positivt hos föräldrar när barnet är fött då detta oftast innebär en lugnande effekt på barnet(ibid).

Mats Uddholm (2003:24) skriver att vi är musikaliska för att vi kan uppleva musik. Att omvandla ljudvågor till musik och att uppleva olika flöden, även dem utan ljud så som rörelseflöden, är tecken på att människan är musikalisk. Uddholm (2003:27) fortsätter med att förklara att detta flöde är en förutsättning för språk och kommunikation, att hitta det melodiska i språket när vi skall tala och skriva. Att förstärka vårt talade språk med kroppsspråk och att hitta en fungerande växelverkan i samtal med våra medmänniskor.

Jederlund (2002:39ff) hänvisar till Hugardt (1997) som menar att alla människor har en individuell puls/tempo och ”spontanpuls”. Med spontanpuls menas den puls man väljer att trumma på en trumma om de får välja helt själv. Forskning visar att pojkar överlag har ett snabbare tempo än flickor. Detta kan vara bra för en pedagog att veta menar författarna då man genom att byta tempo i musiken kan fånga upp ett barn som verkar distraherat och har svårt att hänga med. Detta förklarar författaren med att vissa tempon kan vara svårare att anpassa sig till än andra. Jederlund skriver även att man genom att välja ett tempo i musiken som understiger den individuella pulsen kan ha en lugnande effekt medan ett tempo som överstiger individens puls får en aktiverande och pådrivande effekt.

2.2 Sammanfattning

Att arbeta med musik i förskolan kan ha många fördelar. Det stimulerar språket på ett lekfullt sätt och låter hjärnan arbeta med många olika delar samtidigt (Lindö, 2009). Självklart skulle sång och musik kunna bidra till andra lärandemöjligheter men i den här uppsatsen har vi valt att fokusera på språket. En förutsättning för att sången skall bli en språkövning är att barnen kan sjunga med. Sundberg (2001) skriver om skillnaden mellan barn och vuxnas stämband och om konsekvenser som heshet eller knotttror på stämbanden hos barn om de inte får sjunga i en ljusare tonart som passar dem bättre. Detta förutsätter att den vuxna som väljer tonart och startar sången har den kunskap och kompetens som krävs för att göra detta.

Men den kunskapen blir inte en självklarhet för den som utbildar sig till pedagog vid Göteborgs universitet idag då det inte är obligatoriskt med musik inom lärarutbildningen. För

dessa blir det lätt att välja en tonart som passar en vuxen röst bättre då de inte har fått utbildning om barnrösten eller i musikmetodik.

Att välja en tonart som inte passar barn innebär inte bara att barn kan skada sin röst (Sällstöm, 2001). Valet av en för låg tonart gör att barnen inte kan sjunga med, då får de heller inte den naturliga och lekfulla språkträning som sjungandet innebär.

Musik blir ett bra sätt att lära då det är naturligt för människan. Jederlund (2002) skriver om fostrets musikaliska upplevelser i magen medan Uddholm (2003) har fokuserat på det flöde som vi människor upplever och därför är musikaliska. Även Jederlund berör något som liknar Uddholms ”flöde” men pratar då om individens egna puls och hur vi med hjälp av rytmer kan påverka sinnesstämningen hos barn. Kunskap som även den är relevant för en pedagog som arbetar inom förskolan.

2.3 Tidigare forskning

I examensarbetet *Ges alla en ärlig chans att finna sin sångröst? - Om röstlägets betydelse i förskolans sångstund* (K. Bringeland & E. Göransson, 2008) skriver man om vikten av att sjunga i rätt tonläge för barnens röster. De påvisar konsekvenserna av att musikutbildning inte längre är obligatorisk inom lärarutbildningen. Bringeland och Göransson, (2008:9) hänvisar i sin studie till Sundin (2007:70) som menar att ”parallellt med den minskade sång och musikedelen i utbildningen har röstläget i den lärarledda sången på förskolor sjunkit.” I sin egna studie *Ges alla en ärlig chans att finna sin sångröst?* upptäckte de att det var vanligt att förskollärarna sjöng för lågt för barnen. De skriver även att barnen försöker återskapa den klang de hör och om den är för låg kan barnen inte sjunga med, de brummar, klangen spretar och rösterna låter ansträngda (Bringeland, Göransson, 2008:22). I sin diskussion anser Bringeland och Göransson att den kunskapen som finns om barnrösten borde omsättas i praktik ute på förskolorna. De efterlyser ett nytt läromedel för pedagoger som tar fasta på ”jag-kan-känslan”. Läromedlet tycker de skall vara anpassade efter barns röster och hjälpa pedagogerna att få en ökad medvetenhet (ibid:24).

Annika Blomqvist och Linda Wennerström (2008) har skrivit uppsatsen *Musik - ett didaktiskt redskap för barns lärande och utveckling? En undersökning om pedagogers inställning till att arbeta med musik i förskolan*. De tar upp flera fördelar med att arbeta med musik i förskolan. De refererar bland annat till Beckman och Nilsson (2007:26-33) som skriver att sången har stor betydelse för barns språkliga utveckling, att sången gör det lättare att komma ihåg och uttala ord. De skriver även att sången kan vara till hjälp för tvåspråkiga barn (Blomqvist och Wennerström, 2008:10).

En del av uppsatsen berör lärarnas utbildning inom musik. Det som diskuteras är om musikutbildning är nödvändig för att arbeta med musik i förskolan. Ena parten menar att det inte behövs utbildning. De menar att det är musikglädjen som har störst betydelse, då musikglädje och entusiasm väcker intresse och inspiration hos barnen. Andra parten menar att viss ämneskunskap är nödvändig för att kunna förenkla och kommunicera med barnen på rätt nivå (Blomqvist och Wennerström 2008:44).

I sin egen undersökningsgrupp ser Blomqvist och Wennerström vikten av att förskollärarna har en positiv inställning till musik då denna överförs till barnen (ibid:44). I sin slutsats

trycker de på vikten av pedagogers didaktiska medvetenhet. Vad, hur och varför man gör som man gör (ibid:51).

Monika Lidholm har i sin uppsats *Av glädje bygger man musik – men räcker det? En undersökning om pedagogers medvetenhet om barns röstläge* (Lidholm, 2008) intervjuat åtta förskollärare om deras medvetenhet kring barns röster. Intervjuerna visade att samtliga pedagoger är medvetna om att barns röstläge är annorlunda än vuxnas. Sju av dem säger till och med att de anser att det är mycket viktigt att barnen får sjunga i ett röstläge som passar dem. Samtidigt konstaterar hon att endast två av de åtta informanterna medvetet anpassar sången efter barnen. Lidholms slutsats av detta är att de övriga sex inte har tillräcklig kunskap om barnrösten eller förmåga att anpassa sin egen röst efter barnen. Intressant att notera är att ingen av pedagogerna var av uppfattningen att ett felaktigt röstläge kunde vara skadligt för barnen. De hade bara sånglusten för ögonen när röstläget diskuterades (Lidholm 2008:22). Lidholm skriver slutligen att hon i sin studie fick uppfattningen av att vården av barns röster är alltför åsidosatt samt att det behövs mer fokus på problemet från lärarhögskolans sida. (Lidholm 2008:23)

3. Metod

Vi börjar vår metoddel med att redogöra för hur vi skapade vårt musikaliska fortbildningspaket. Sedan redogör vi för vilken vetenskaplig inriktning som vi har använt oss av för att få respons på vårt musikaliska fortbildningspaket, vilket är en kvalitativ undersökning. Därefter kommer en presentation av de kvalitativa intervjuer, som använts som vårt verktyg för att få respons på vårt skapade musikaliska fortbildningspaket i den här uppsatsen. Vi diskuterar även fördelar och nackdelar med den här metoden. Vi redogör även för uppsatsens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.

Under huvudrubriken Metod följer även en presentation av vårt urval, genomgång av vårt genomförande för den här uppsatsen och om hur vi har valt att analysera vårt insamlade material. Vi avslutar med att redogöra för de etiska överväganden som vi har tagit hänsyn till i samband med intervjuerna och hur materialet av dessa sedan har behandlats.

3.1 Det musikaliska fortbildningspaketets skapande

Med utgångspunkt i våra studier av barnrösten och sångsamlingen valde vi att använda oss av ukulelen som instrument i vårt fortbildningspaket. Detta främst för att det är ett melodiinstrument men det är också en fördel att det är litet, relativt billigt och lättspelat instrument. Orsaken till att vi ville använda oss av ett melodiinstrument var dess möjligheter att styra tonhöjden eller tonarten i sångerna som sjungs med barnen. Om tonarterna blir för låga kan det förekomma risker att barnens röster kommer till skada. Eftersom det handlar om ett komplex och sammanhängande process blev det omöjligt för oss att skilja mellan metod och resultat vad det gäller skapande av paketet så att hela processen enda fram till slutresultatet redovisas i ett eget avsnitt 4.1.

När vi valde barnvisor till paketet så tog vi hänsyn till att de skulle gå att spela på endast två ackord och i vårt fall var det ackorden D och A. Vi använde oss av enligt vår förförståelse kända barnvisor. Vi såg till att välja melodier som utifrån dessa två ackord inte går under ettstrukna c.

Vi bestämde oss för att fortbildningen skulle ske på plats i förskolans verksamhet och inte t.ex. på en separat studiedag som förskolan anordnar. Detta betyder alltså att musikpedagogen kommer till förskolan under arbetstid. Där ger musikpedagogen förskolepedagogen en instrumentallektion på 30 min där ackorden presenteras, både hur de tas på ukulelen och hur man kan slå an strängarna. Därefter är musikpedagogen tillsammans med förskolepedagogen med vid en sångsamling för att spela med samt ge råd och stöd.

3.2 Det musikaliska fortbildningspaketets utvärdering

3.2.1 Kvalitativ undersökning

För att få respons på vårt paket är en del av vårt arbete en kvalitativ undersökning. I en kvalitativ undersökning koncentrerar man sig på några få speciella händelser, vilket vi också har gjort. Vår avsikt har varit att undersöka om fortbildningspaketet är av intresse för

pedagoger och varför man är intresserad av en sådan fortutbildning. En kvalitativ undersökning innebär att situationerna är beroende av en kontext och inte kan isoleras (Stukát, 2005:32-35). För att få en bredare bild av varför man är intresserad av fortbildningspaketet eller inte, så har vi intervjuat tre verksamma pedagoger inom förskolan. Intervjuerna har varit till för att få kunskap om vad pedagogerna har för utbildning och erfarenheter av musik och vad detta innebär i förhållandet till intresset av vårt fortbildningspaket.

3.2.2 Kvalitativa intervjuer

För att få en bild av hur vårt fortbildningspaket skulle mottas och uppfattas av pedagogerna har vi valt att använda oss av kvalitativa intervjuer. Intervjuerna genomfördes på respektive informants arbetsplats men i enrum för att undvika störningar och yttre påverkan. Vi valde att träffas på deras arbetsplats ur bekvämlighets och trygghetssynpunkt för våra informanter (Trost 2005:44). Den första intervjun var vi båda närvarande och aktiva på medan vi separat genomförde intervju två och tre. Orsaken till detta var inte på grund av någon särskilt uttänkt intervjumetod utan helt enkelt för genomförbarhetens skull. Informant två och tre hade bara tid vid ett tillfälle och de råkade sammanfalla. Nackdelen med att vara två personer som intervjuar är att informanten kan känna sig utlämnad och i underläge (Trost 2005:46f). Vi upplevde dock inte att detta var ett problem eftersom vi sedan innan är bekanta med informanten. Fördelen med att båda var närvarande vid den första intervjun var att vi hade en gemensam referensram till kommande intervjuer.

Som hjälpmedel vid våra intervjuer har vi använt oss av en diktafon/bandspelare. En fördel som Trost (2005:53ff) nämner är att man kan få en bra sammanfattning av intervjuerna, då man kan lyssna igen och även lyssna till ordval och tonfall. Nackdelarna som Trost nämner är att det tar tid att lyssna på inspelningarna och man förlorar detaljer som mimik och gester. Något som en videokamera kunnat ta upp. Däremot tror inte vi att sådan information hade varit relevant för resultatet. Tidsaspekten som Trost nämner har inte varit en nackdel för oss eftersom våra intervjuer inte varit så omfattande (ibid).

Vi har valt att använda oss av ett enkelt vardagsspråk i våra intervjuer med pedagogerna. Detta trots att vi som intervjuar också är pedagoger. Vi har valt detta eftersom vi vill undvika missuppfattningar (Trost 2005:82).

3.2.3 Intervjufrågor

Intervjufrågorna är indelade i tre olika teman (se också bilaga 2). Den första delen är främst för att få en bild av informanten. Följande del handlar om användandet av instrument i samlingen. Syftet med den här delen är att se om vår förförståelse kan stämma överrens med verkligheten vad gäller användandet av instrument i samlingen, vilket är bakgrunden till vårt fortbildningspaket. Den sista delen handlar om vårt fortbildningspaket. Syftet är att få svar på vad verksamma pedagoger har för åsikter och tankar om vårt fortbildningspaket efter att ha delgetts information om det.

Del I

Vad hette din utbildning?

I hur många år har du varit verksam inom förskolans verksamhet?

Hur mycket musik har du fått under din utbildning?

Del II

Hur ofta använder du dig av instrument i samlingarna?
Varför eller varför inte använder du dig av instrument?
Vad är det som avgör vilket tonläge (vilken tonart) ni sjunger sångerna i?

Del III

Vad var din första reflektion om innehållet i fortbildningspaketet?
Vad ser du som positivt med paketet?
Om du skulle titta på paketet ur en kritisk synvinkel, vilka brister finns?
Skulle du vara intresserad av ett sådant här fortbildningspaket? Varför eller varför inte?

3.2.4 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Reliabilitet refererar till tillförlitligheten av något och Validitet till giltigheten som något har (Stukát 2005:125-130). I vårt fall innebär Reliabiliteten och Validiteten hur bra intervjuer är som undersökningsinstrument och hur bra den fångar de fenomen vi ville undersöka.

Vi anser att reliabiliteten i vår undersökning är relativt hög då vi har genomfört intervjuer med tre informanter som är helt oberoende av varandra (Stukát 2005:126) och fått delvis överensstämmande material. Alla tre intervjuerna utfördes då det fanns gått om tid, det fanns tid för samtal och reflektion, därför tror vi att vi har fått genomtänkta och ärliga svar. Då vi använde oss av bandspelare under intervjuerna har vi kunnat lyssna igenom materialet flera gånger för att inte gå miste om detaljer. Vi är dock kritiska till antalet intervjuer som gjordes. För att kunna dra större slutsatser om behovet av vårt fortbildningspaket hade fler intervjuer behövts utföras.

Validiteten blir inte lika hög. Det är svårt för oss att avgöra om informanternas svar stämmer överens med empirin. Vi syftar framför allt då till frågorna i del II, om informanternas instrumentvanor. Vår avsikt är att få en bild av hur sångsamlingarna ser ut och pedagogernas medvetenhet av tonläge. Det finns ingenting som säger att de teoretiska kunskaperna stämmer överens med de praktiska. Vi kan heller inte avgöra om pedagogernas bild av sångsamlingarna stämmer överens med verkligheten. För att undersöka detta hade vi behövt göra en empirisk studie eller filmade observation. Validiteten av frågorna i del I och III känns däremot högre. Frågorna ger utrymme för tolkning men är inte helt öppna (Stukát, 2005:126ff). Vi saknar däremot informanter som är representativa för de som har gått den nya lärarutbildningen och inte läst någon musik. Vilket var *ett* av skälen till att vi skapade fortbildningspaketet.

Vi kan heller inte vara helt säkra på att de varit ärliga mot oss när vi ber dem att se på vårt paketet ur en kritisk synvinkel. Informanterna har kunskap om att det är vi som har skapat fortbildningspaketet. Men då det även är vi som intervjuar så är det inte säkert att informanterna vågar vara ärliga mot oss, de kanske är rädda för att sära oss eller göra oss besvikna.

Vårt material i sig blir inte generaliserbart då det är för litet för att kunna dra stora slutsatser om vårt fortbildningspaket. Som vi skrev i avsnittet ovan saknar vi informanter som har gått den nya lärarutbildningen och inte valt att läsa musik. Däremot blir det generaliserbart då informanternas svar stämmer överens med den tidigare forskning vi använt oss av i vår bakgrund (Stukát 2005:129).

3.3 Urval

Med hänsyn till de begränsade tidsramar uppsatsen givits oss, kände vi att bekvämlighetsurval var den mest framkomliga metoden för oss att arbeta med. Enligt Trost (2005:120) använder man sig av bekvämlighetsurval om man i studien använder sig av människor i sin närhet. Vi har därför intervjuat tre pedagoger som har varit verksamma olika länge. De har jobbat i två, åtta respektive 15 år. Två av tre informanter är utbildade förskollärare och den tredje är utbildad barnskötare. Alla tre är kvinnor mellan 25 och 47 år.

3.4 Genomförande

Vi började med att skapa ett fortbildningspaket. Sedan stolpade vi upp områden som skulle kunna vara relevanta att ha som bakgrund till ett sådant fortbildningspaket. Under en längre tid var vi ovissa om hur vi skulle behandla och testa vårt färdiga paket. Vi bestämde oss för att intervjua tre verksamma pedagoger inom förskolan för att fånga deras tankar och deras eventuella intresse av vårt paket. Pedagogerna kontaktades och informerades om intervjuernas syfte och tider bokades för intervjuer. Intervjumaterialet har sedan skrivits ner och analyserats i relation till vårt tidigare arbete.

För en mer genomgående beskrivning om hur vi utformade vårt fortbildningspaket, se *Fortbildningspaketet* (kap. 4.).

3.5 Analys

Inför vår analys av de insamlade data lyssnade vi igenom intervjuinspelningarna. Vi skrev ner minnesanteckningar för att sedan sammanfatta intervjuerna i berättande textform. Vi har sedan valt en struktur där vi delat upp intervjun i olika delar., Presentation av informanter (5.1), Instrumentvanor under samlingar (5.2) och Fortbildningspaketet (5.3), vilket förenklar analysen. I sammanfattningen har vi tagit bort data som är irrelevant för uppsatsens syfte. Data är inte förlorad utan finns kvar i pappersformat (Trost, 2005:127f). Vår analys är teoristyrd, vilket innebär att vi har analyserat data utifrån den tidigare forskning som ligger till grund för den här uppsatsen (Trost 2005:125-133).

3.6 Etiska överväganden

Vi har följt de etiska överväganden som Stukát skriver om (2005:130-134). Enligt principen för informationskrav har de tre pedagogerna fått skriftlig information om syftet för det här examensarbetet. De har även fått information om att de kommer att vara helt anonyma i uppsatsen, vilket infaller under konfidentialitetskravet. Namnen som figurerar i vårt

examensarbete är därför fiktiva. Alla tre informanterna har deltagit av egen fri vilja och har fått information om hur materialet kommer att användas (ibid.)

Intervjumaterialet har endast godkänts att användas i samband med uppsatsens syfte. Allt inspelat material som ligger till grund för den här uppsatsen kommer därför att kasseras när uppsatsen har examinerats. Intervjuerna finns dock nerskrivna i pappersformat.

4. Fortbildningspaketet

Här följer en presentation av vårt fortbildningspaket för att synliggöra dess innehåll och våra tankar i skapandet av paketet. Det ”färdiga” fortbildningspaketet som informanterna fick ta del av innan intervjuerna ligger som bilaga (bilaga1).

4.1 Varför skapade vi detta paket och riktade det till förskolan?

Anledningen till att vi ville utveckla ett musikaliskt fortbildningspaket för förskolepedagoger är att vi i vår vänskapskrets har upptäckt att det finns ett stort intresse för att lära sig mer musik. Det är vanligt förekommande för oss båda när vi nämner att vi jobbar med musik att kommentaren ”Åh det önskar jag att jag kunde” kommer fram. Men många vågar inte utan väljer hellre att avstå. När vi kom på idén med ett fortbildningspaket så blev responsen mycket god i vår omgivning. Men väldigt snabbt upptäckte vi svårigheten med vilken vinkling paketet skulle ha och till vilka paketet skulle anpassas efter. Vi diskuterade mycket kring hur innehållet i paketet skulle se ut innan vi kom fram till vårt färdiga resultat.

Eftersom vi själva jobbar som pedagoger så känns det inspirerande och stimulerande att utveckla paketet för andra som jobbar med pedagogisk verksamhet. Vår förförståelse är att pedagoger inom förskolan har ett stort intresse för musik i sitt yrke men får inte så mycket musikundervisning i sin utbildning. Därför valde vi att rikta vårt arbete till denna yrkeskategori. Vi har också fått uppfattningen om att pedagoger inom förskolan är väldigt nyfikna. Pedagogiken ligger ofta före den ”vanliga skolan” och förskolan är ofta intresserade av att testa nya metoder för att få barnen att lära sig bättre. Detta enligt vår egen förförståelse.

Inom förskolan är musik ofta förekommande i olika sammanhang. Intresset för musik och sång är dock stort även om man inte utövar något instrument. Det är något som pedagoger inom förskolan måste använda trots att de inte alltid har en musikalisk utbildning för det.

Pedagoger inom förskolan har en möjlighet att använda musik på en väldigt grundläggande nivå. Enkla barnvisor som ofta inte har mer än två ackord. Därför blir det väl lämpat för oss att presentera paketet hos denna grupp.

4.2 Paketets varianter fram till färdigt resultat

På väg fram till vårt slutgiltiga paketformat har idéerna varit många och varianterna likaså. Vi är nöjda med versionen som blev den slutgiltiga men vi anser väl oss inte ha nått fram till en perfekt version men detta är något att utgå ifrån inför vidare forskning.

En av vinklingarna var att anpassa låtarna efter rytminstrument. Vi ville använda oss av tre låtar som kunde spelas på tre olika sätt beroende på vilket rytminstrument som användes. Rytminstrument är enkelt för alla att ta till och de är förhållandevis billiga instrument som man kan ha många av. Detta möjliggör att alla barnen kan vara med och spela. Vi har dock valt att inrikta paketet endast gentemot den vuxne pedagogen i sammanhanget. Men detta

utesluter inte att barnen får ut många positiva fördelar. Nackdelen med ett rytminstrument är att du inte kan styra tonarten. Instrumentet ger ingen tonart att förhålla sig till utan du får lita till ditt eget gehör. Genom detta så kom vi på att det är en stor fördel för barnens röster att få förhålla sig till ett melodiinstrument.

Det första melodiinstrument som vi kom att tänka på var gitarr. Det är ett mycket vanligt förekommande instrument inom förskolan. Men eftersom gitarren är ett stort instrument med många strängar så trodde vi att det skulle vara svårt att börja med för en som är ovan inom instrumentspelande. Det är enligt vår förförståelse jobbigare att trycka ner strängarna på en gitarr än på en ukulele. Fördelen med spel på gitarr är att du får ett fylligare ljud där varje ackord får en tydlig baston.

Vi tänkte också på piano men uteslöt det omgående eftersom det är ett mycket stort instrument att ha med i barngruppen. Du får som pedagog inte samma kontakt med barnen eftersom du sitter bakom ett stort piano. Ofta står pianot vid en vägg vilket dessutom resulterar i att du ofta sitter med ryggen åt barnen. Du blir heller inte lika flexibel med ett piano eftersom det inte är så lätt att flytta.

Ukulelen är volymmässigt väldigt bra i en mindre barngrupp eftersom resonanslådan är mindre och genererar en lägre ljudvolym. Av samma orsak kan ukulelen få svårt att göra sig hörd i en större barngrupp. Gitarren och pianot lämpar sig bättre i sådana sammanhang eftersom båda instrumenten är förhållandevis ljudstarka. Det är dock lätt hänt att en ovan musikanter spelar för starkt på piano och gitarr med resultat att man ”dränker” sången.

Vi valde ukulele för att det är ett litet och smidigt instrument. Ukulelen är ett förhållandevis billigt instrument (ca 300 kr). Du kan ha med den överallt och den har en liten hals som är lätt att greppa för ovana fingrar. Däremot är det en nackdel att du inte kan applicera de ackord du lärt dig till gitarr. Som man kanske vill använda om man vill avancera sitt spel. Däremot går greppen till ukulelens D – G och A ackord att spela på gitarr om du använder de fyra nedersta strängarna. Men man får då tänka på att tonarten förändras till G-dur. I de sånger vi har med i paketet är G-dur en tonart som ger ett olämpligt röstläge för barn och ett obekvämt röstläge för vuxna.

4.3 Valet av sånger

Det första kravet var att sångerna var tvungna att gå att spela på två ackord eftersom det är en av poängerna med fortbildningspaketet. Vi kontrollerar att alla sånger hamnar i tonlägen som är lämpliga för barns röster, men att det ändå inte blir för ljusst för en vuxen att sjunga med. Ett annat krav var att de måste vara så etablerade ute i verksamheten att i stort sätt alla redan kan sångerna. För att veta att de valda sångerna var tillräckligt kända valde vi dels att ta vara på våra egna erfarenheter men också höra oss för hos kollegor och bekanta. Eftersom vi på grund av speltekniska skäl har valt tonarten D-dur var vi vaksamma på att välja sånger som inte går för lågt för barnen.

Dessa sånger blev det:

Moster Ingeborg
Björnen sover

Tänk om jag hade en liten apa
I ett hus i skogens slut
Kalle Anka satt på en planka

4.4 Val av koncept

I den fortbildning som vi har hört talas om så sker utbildningen på kvällstid, ofta i grupp tillsammans med flera pedagoger eller under studiedagar. Vi ville testa någonting nytt. Att musikpedagogen kommer till förskolan under arbetstid. På det sättet behöver inte hela enheter göra stora satsningar på studiedagar eller pedagogerna offra egen kvällstid. Man behöver med andra ord inte slåss om den lilla tid som de som jobbar inom förskolan idag verkar ha över.

Dock är inte tanken att det skall stå i vägen för den vanliga verksamheten tillsammans med barnen. Fortbildningen måste således gå så pass fort att den får utrymme i den planerade verksamheten, men fortfarande ge så mycket tid att pedagogerna som deltar känner att den ger något.

Så här har vi valt att disponera tiden:

- Först en 30 min genomgång tillsammans med pedagogerna. Vi visar hur man tar ackorden, prövar några byten och visar hur man skall slå strängarna.
- Vi har en gemensam samling med barnen i direkt anslutning till genomgången. Vi sjunger gångerna i fortbildningspaketet. Både förskolans pedagoger och musikpedagogerna sjunger och spelar ukulele.
- Efter en veckas tid kommer musikpedagogerna tillbaka för en kort stunds återkoppling. Svarar på frågor och tar eventuellt del av en till samling.

5. Resultatanalys

Vi har valt att dela upp vårt resultat i tre olika delar med tillhörande analys direkt i efterföljande stycke. Eftersom våra intervjufrågor är indelade i tre olika områden; presentation av informanter (5.1), instrumentvanor under samlingarna (5.2) och fortbildningspaketet (5.3) så har vi valt att presentera och analysera en del i taget. Vi tror att detta kan komma att underlätta för den som tar del av vår studie. Presentationen sker i berättande form för att skapa ett bättre flöde i texten.

5.1 Presentation av informanter

Vad har du läst för utbildning?

I hur många år har du varit verksam inom förskolans verksamhet?

Hur mycket musik har du läst under din utbildning?

Evelina är utbildad barnskötare och jobbar som detta på en förskola i en kranskommun till Göteborg. Hon har jobbat på sin nuvarande förskola i 5 år och har dessförinnan jobbat som dagmamma i 15 år. I sin utbildning tyckte Evelina att hon inte direkt fick någon musikundervisning, men hon har fått pröva på olika instrument och hon har även fått göra egna instrument. Hon berättar även att de har fått fortbildning på förskolan där t ex kulturskolan har varit på besök. Förskolans personal bildade också en ukulelegrupp som träffades några gånger, men tyvärr rann det ut i sanden.

Anna är utbildad vid Göteborgs universitet till lärare för tidigare åldrar med inriktning mot skapande verksamhet. Skapande verksamhet är en inriktning på 40 högskolepoäng där alla estetiska ämnen ingår. Hon har jobbat som förskollärare i ett och ett halvt år och har tidigare vikarierat inom förskolans verksamhet under två år. Hon har läst en gitarrkurs under en termin och även fått undervisning på Djembetrumma.

Sara är utbildad förskollärare på Göteborgs universitet. Hon tog sin examen år 2002 och läste den gamla förskollärarytbildningen. Hon har jobbat i 8 år, varav halva tiden på sin nuvarande förskola och halva tiden i förskoleklass i Göteborg. Under utbildningen har Sara läst ”ganska mycket musik”. Utöver två terminer gitarrspel har hon även läst en kurs i kontrabas och dragspel.

5.1.1 Analys av presentation av informanter

Våra tre informanter har olika bakgrund och utbildning. De får stå som representanter för de olika grupper som är verksamma inom förskolan; barnskötare, nyutbildade förskollärare och de mer erfarna förskollärarna med den ”gamla” utbildningen. Dock är det inte sagt att resultatet är representativt för varje grupp i sig.

Alla tre har olika utbildningsbakgrund och olika erfarenheter när det kommer till att använda instrument under samlingen.

5.2 Instrumentvanor under samlingarna

**Hur ofta använder du dig av instrument i samlingarna?
Varför eller varför inte använder du dig av instrument?
Vad är det som avgör vilket tonläge (vilken tonart) ni sjunger sångerna i?**

Evelina använder sig inte av några instrument i samlingarna med barnen. Däremot berättar Evelina att hon har kollegor som spelar gitarr och piano tillsammans med barnen vid särskilda tillfällen. Hon använder sig inte av något instrument på grund av att hon tycker att hon saknar musiköra. Hon vågar inte eftersom hon intalar sig själv att hon inte kan. När vi frågar henne om hur hon väljer tonart eller tonläge svarar hon att det är de vuxna som startar sången men att det däremot är barnen som väljer tonart. *”Jag sjunger där nere och så går dom upp, när de kan sången så brukar jag tystna.”* Hon hänvisar till att barnen är väldigt duktiga på att sjunga.

Anna har periodvis använt sig av en trumma i samlingarna. Hon berättar att det inte har ett musikaliskt syfte, utan för att synliggöra och stärka individen i barngruppen. Annars använder Anna sig inte av några instrument i samlingen. Detta därför att hon tycker att hon inte är tillräckligt bra på att spela något instrument. Hon har viss kunskap i att spela, men tror att det skulle ”sinka” henne men än var det skulle varit ett hjälpmedel. *”Jag hade fått koncentrera mig så mycket på att spela så då hade jag inte kunnat sjunga och engagera barnen så pass mycket som jag gör när vi sjunger.”* Hon hänvisar till att det är på grund av tidsbrist som hon inte har utvecklat sitt spelande. Det är Anna själv som väljer tonläge när de ska sjunga i samlingen. Om det blir ett för lågt läge så börjar hon om sången i ett högre läge.

Sara använder sig alltid av gitarr i samlingen. Ibland händer det att de plockar fram rytmgigg och hon har även en personlig djembetrumma som hon tar fram lite då och då i samlingen. De sjunger ofta med barnen på hennes förskola och det är många av pedagogerna som spelar instrument. För Sara är gitarren det enklaste verktyget att ta till. *”Drar man igång med en sång så får man med sig alla.”* Hon berättar också om sångglädjen och inspirationen hos barnen som gitarren ger. Hon tror att det är väldigt stimulerande för språket med rytm och musik. *”Sen tror jag att vi är födda med mycket rytm i kroppen och vi tappar det ju äldre vi blir på grund av att vi bli pryda och inte vågar, det tror jag faktiskt. Det är väldigt stimulerande för språket med rytmer och musik, tror jag. Jag själv tycker också att det är väldigt roligt så därför använder jag gärna instrument.”* På frågan om vad som avgör vilket tonläge sången sjungs i så svarar Sara att hon gärna skulle vilja anpassa tonarterna mer efter barnens röster. Men tyvärr upplever hon rätt ofta att tonläget bestäms efter vilken tonart hon kan spela sången på gitarr.

5.2.1 Analys av instrumentvanor under samlingarna

B-O Engström (2007) tar upp skillnaden mellan barn och vuxenrösten och att den vuxnes röst ligger flera tonlägen lägre än ett barns röst. Precis så är det för Evelina som väljer att starta sången i ett röstläge som passar henne. Däremot väljer barnen sin egen tonart eller sitt eget röstläge när de kan sången. De anpassar sig alltså inte efter det tonläge eller tonart som Evelina först angav. Detta kan resultera i att barnen sjunger i olika tonarter. Frågan är hur det blir för Evelina när barnen inte kan sången.

Detta skulle även kunna vara ett problem för Anna. Hon har heller inget instrument till hjälp när hon sjunger tillsammans med barnen. Däremot så litar hon på att hon har en ljus röst som passar barnen och även tycker sig höra när hon börjar i en för låg tonart. Då börjar hon om för att anpassa tonläget mer efter barnen. Om barnen inte kan sjunga med så kan de heller inte dra fördel av den språkträning som sången ger.

Anna använder sig av en trumma när hon sjunger med barnen vilket kan ge goda förutsättningar för utvecklingen av språket, vilket Jederlund (2002) tar upp. Han menar att ett rytmiskt flöde i sång och ramsor kan öka den språkliga medvetenheten hos barnen. Även om Anna inte har språket i åtanke när hon använder sin trumma i samlingen så kan hon ändå få ut en positiv språklig effekt av det.

Däremot när det gäller Sara så är hon väldigt medveten om vilka positiva egenskaper musik och rytmik har för språket. Hon använder sig av rytmikinstrument och trumma i direkt syfte att stimulera språkutvecklingen. När det gäller röstläge eller tonart är hon medveten om att hon begränsad till att välja tonarter som passar hennes gitarrspel snarare än barnens röster.

Evelina hänvisar till att hon saknar musiköra. Detta går i motsats till det som Uddholm (2003) skriver. Han menar att vi är musikaliska då vi kan uppleva musik. Man kan då dra slutsatsen att hon är musikalisk eftersom hon uppfattar sig själv som omusikalisk.

Uddholm skriver vidare att ljud, rytmer och rörelseflöden är en förutsättning för språk och kommunikation. Han tar inte upp att tonart/tonläge är viktigt för språkinlärning. Man skulle kunna tolka det som att Uddholm menar att rytmer och flöde i sången är förutsättningar nog för att lära sig språk. Med detta som bakgrund skulle det innebära för Sara att det inte gör något att hon inte kan spela i alla tonarter på gitarren. Däremot kommer man inte ifrån att sjunga i fel tonart kan skada barnens röster (Sundberg 2001, McAllister och Söderström 2007). Sara är medveten om att hon inte behärskar alla tonarter och väljer således bort vissa sånger där "hennes tonarter" inte passar.

I intervjun med Sara berättar hon om att hon tror att vi är födda med rytmer i kroppen. Detta är något som Jederlund (2002) skriver om. Han hänvisar till forskning som gjorts på foster där resultaten visar att det ofödda barnet kan uppleva musik och rytmer och även ge respons på dessa.

5.3 Fortbildningspaketet

Vad var din första reflektion om innehållet i fortbildningspaketet?

Vad ser du som positivt med paketet?

Om du skulle titta på paketet ur en kritisk synvinkel, vilka brister finns?

Skulle du vara intresserad av ett sådant här fortbildningspaket? Varför eller varför inte?

Evelinas första tanke när hon såg fortbildningspaketet var "*Ska man ta sig i kragen och våga?*" Hon berättade att de få fortbildningsdagar de har på förskolan oftast är i storgrupp. Då känner hon sig rädd för att göra bort sig inför andra. Det positiva som Evelina ser med paketet

är att man får hjälp med att starta upp något som man själv kanske inte vågar. Att man får använda sången som redskap eftersom barnen tycker att det är väldigt roligt med sång. Evelina ser egentligen inget negativt med paketet men tog upp den ekonomiska aspekten. Hon berättade att hennes förskola har dåligt med pengar och ställde sig frågande till om det fanns pengar till en fortbildning som denna. (Den ekonomiska aspekten är något som Evelina berör utan att vi har gjort en presentation om detta.) Evelina skulle vara mycket intresserad av ett sådant här paket för hon kan inte spela något instrument. *”Det skulle hjälpa mig att komma ett steg närmare i att våga.”*

Anna tyckte att paketet var en kul och kreativ idé och hon tror att det finns ett stort behov av att pedagoger lär sig spela. Hon lyfter fram tidsaspekten som både positiv och negativ med paketet. Hon säger att pedagoger inom förskolan idag har ont om tid och därför är det bra när det går lätt att göra. Det hon påpekar som negativt är att de som upplever sig som väldigt ”omusikaliska” skulle behöva mer tid för fortbildning. Att de skulle behöva få fler handledningstillfällen för att verkligen våga på egen hand senare i barngruppen. Anna tror inte att hon skulle vara intresserad av ett sådant här fortbildningspaket. Hon tror att hon skulle klara av att lära sig spela på egen hand. Anna är ganska nöjd med sina sångsamlingar även utan ukulele. Däremot om hennes kollegor hade velat börja spela så hade hon gärna tagit del av fortbildningspaketet.

Sara tycker att det är bra att paketet ser väldigt enkelt och överskådligt ut. För någon som inte är så van är det bra att man ser hur man ska ta ackorden och det är enkelt att ta fram paketet när man behöver. Det positiva är att det endast är två ackord, välkända låtar och att man lätt kan ta till sig paketets innehåll. Sara ser inte direkt några brister utan tycker att det är ett bra koncept. Däremot tycker hon inte att låtvalet tilltalar just henne. *”Men det är bra att det är välkänt när man ska lära sig någonting nytt. Man hoppas ju att det här ger en lust att gå vidare och spela mer.”* Eftersom Sara redan vet hur man spelar ukulele och redan kan låtarna så ser hon inget personligt behov av att ta del av paketet. Däremot tycker hon att det är bra med inspiration och det kan ge upphov till nya idéer.

5.3.1 Analys av fortbildningspaket

När Evelina resonerar kring fördelar och nackdelar med paketet så kommer hon ofta tillbaka till att hon skulle vilja våga lära sig spela. Eftersom vår intention med paketet är att försöka få pedagoger inom förskolan att våga spela i barngrupp så tror vi att paketet skulle passa Evelina bra. Hon berättar också om sin rädsla att spela i storgrupp inför folk. Vår tanke med paketet är att du endast lär dig spela med dina närmsta kollegor. Fördelen med detta är att du fortfarande kan få personlig feedback ifrån läraren samtidigt som du inte är utlämnad till dina personliga prestationer. Tryggheten som man kan få från sina kollegor genom närvaron och det samtida spelandet tror vi skall göra att man vågar lära sig spela. Det kan ibland vara utvecklande att ha många runt omkring dig som är inriktade på samma sak som du själv. Eventuella misstag inte blir så märkbara när man är flera som hjälps åt. Gruppen får däremot inte bli för stor eftersom det är svårt för läraren att ge positiv respons till alla i gruppen samt att alla skall känna sig bekväma med att ”råka spela fel”.

De negativa sidor som Evelina ser med paketet är huruvida förskolan skulle ha råd med detta. Då vi inte har berört någon ekonomisk aspekt på paketet får vi låta detta förbli obesvarat.

Anna lyfter fram tidsaspekten i sitt resonemang kring vårt paket, och är delvis negativ. Hon har en poäng i att de pedagoger som detta paket främst är riktat till vid första anblick kanske skulle bedöma att det är för lite tid att lära sig spela och under tiden öka sitt självförtroende. Vår tanke är att de ska lära sig spela i barngrupp, att det ska vara så lite prestationsångest som möjligt. Om man då har tagit många lektioner innan kan det kännas som om man framför en konsert och bygger upp onödigt mycket nervositet. Vi vill att pedagogerna ska "Våga Direkt" och släppa så många hämningar som möjligt. Därmed så visar man även för barnen att det är ok att inte göra saker perfekt.

Något som inte har framgått tillräckligt i fortbildningspaketet är hur många pedagoger som deltar vid varje handledningstillfälle. Vi förstår att man inte kan fortbilda en pedagog åt gången, det skulle inte vara ekonomiskt hållbart. Vår tanke var att man utbildar sig tillsammans med de kollegor som arbetar i samma barngrupp, som ett gemensamt projekt. Men inte hela kollegiet (om man jobbar på en förskola med flera avdelningar). Däremot kan det vara svårt för alla pedagoger att få handledning samtidigt under dagtid för någon måste ta hand om barngruppen, någonting som vi borde ha tänkt på innan. Det är kanske inte konstigt att det blev flera olika tolkningar från våra informanter. Det har inte varit lätt att komma på en fortbildningsform som skall tilltala flera pedagoger som arbetar i samma barngrupp. Hur skall man få alla med på tåget då alla kanske inte är nybörjare?

Anna säger i sin intervju att hon skulle vara intresserad av fortbildningspaketet om hennes kollegor vill ta del av det. Vi får anta att Anna har förstått konceptet då hon kan tänka sig att stötta sina kollegor. Själv säger hon att hon redan är nöjd med sina samlingar. Valet av ordet "nöjd" tycker vi är intressant. Man skall kunna tolka det som att hon är nöjd och behöver därför inte utveckla sina kunskaper vidare. Frågan är hur mycket kunskaper hon har? Skall man någonsin nöja sig som pedagog? Vi vet ju ingenting om Annas kunskaper i övrigt, hon kanske vidareutbildar sig inom andra områden just nu. Vi kan även tolka Annas svar som att hon är rätt påhittig i övrigt. Hon berättar för oss att hon kan lära sig spela ukulele på egen hand, hon har musik i sin högskoleutbildning och hon använder sig av andra instrument under sina sångsamlingar. Vi får tolka detta som att Anna har ganska goda kunskaper inom musik och rytmik.

Sara säger att hon inte ser några direkta brister i fortbildningspaketet. Hon nämner dock att låtvalet inte tilltalar henne. Hon är däremot inte negativ till låtarna när de fyller den funktionen som de gör genom att vara välkända. Hon tror att det är en fördel när man skall lära sig någonting nytt. Detta är någonting som vi har utgått ifrån när vi utformade fortbildningspaketet. Vi tror att det hade krävts mycket mer tid om man dessutom skulle behöva lära sig sångerna och inte bara ackorden. Sara säger även att hon tror att de lätta grunderna kan föda lust till att vilja fortsätta lära sig spela mer avancerade sånger. Vi kan bara hoppas att Sara har rätt.

6. Diskussion

Vårt resultat av intervjuerna kring paketet blev mycket varierat, vilket var intressant. Vi gjorde inga medvetna val av informanter vad gäller musikalisk förkunskap. Men det slumpade sig så att vi fick tre informanter med helt olika musikalisk bakgrund och förkunskap. Alla tre är positiva till paketet men bara en av de tre informanterna är intresserad av att använda sig av vårt paket. Vi tycker inte att detta är representativt för vår bild av verkligheten. Som vi skrev i vår bakgrund så har vi en förförståelse av att det finns ett större behov av ett sådant här fortbildningspaket. Detta är någonting som stärks av informanterna då de alla uttrycker att de tycker att behovet av fortbildningspaketet finns. Med detta som bakgrund blir inte våra informanter representanter av verksamhetens verkliga behov, två av tre är inte intresserade men de tror att det finns ett intresse ute i verksamheten. För att kunna dra slutsatser om fortbildningspaketets nytta, behövs det göras vidare forskning i en vidare utsträckning. Om vi skulle vara lite självkritiska så hade det varit bra för denna uppsats att ha åtminstone en fjärde informant, någon som har läst den nya lärarutbildningen men inte har valt till musik. Hur skulle en sådan person se på vårt fortbildningspaket? Detta blev synligt först när intervjuerna var klara och då fanns det tyvärr inte utrymme för att göra ytterligare intervjuer.

Vad gäller Anna och Sara så kanske de eventuellt skulle vara intresserade av en fortbilning på lite mer avancerad nivå, men det har vi inte frågat om. Vi valde att göra ett paket med mer grundläggande praxis för att vi tror att det många flera som inte har Annas eller Saras musikaliska bakgrund. I och med att vi valde metoden intervju så kanske vi skulle ha gjort ett mer medvetet val av informanter –några som inte hade fått någon musikutbildning under sin utbildning eller som utbildade sig för en längre tid sedan. Det är ju trots allt dessa som fortbildningspaketet vänder sig till.

Trots detta tycker vi som sagt att resultatet blev intressant. Vår förförståelse om vikten med att använda sig av instrument (i vårt fall ukulele) under musiksamlingarna fick respons i resultatet. Evelina och Anna använder sig inte av instrument. Anna tycker sig däremot kunna höra om hon börjar sjunga för lågt för barnen, något som Evelina inte uttrycker. Sara spelar gitarr till sina sångsamlingar men låter sig begränsas av sina bristande kunskaper i mängden ackord. Hon medger att alla sånger inte är anpassade efter barnens röster. Detta innebär att alla tre informanter skulle kunna sjunga för lågt med barnen vilket kan medföra skador på deras röster. Men självklart så borde det vara så att Evelinas barngrupp utsätts för mest risk eftersom hon till och med uttrycker att hon inte sjunger i samma tonart som barnen. De andra två informanterna tror att de har den kunskapen som krävs. Om detta sedan stämmer eller ej kan ju vi inte veta.

Att värna om barnens röster och kunskap inom röstvård borde vara högt prioriterat i förskolan. Rösten är ett instrument som skall hålla länge. Att jobba med rösten på ett roligt sätt med hjälp av musiken kan även ge kunskap om att använda rösten på ett ”vettigt” sätt överhuvudtaget. Att inte skrika, att inte rösten skall kännas ansträngd och att hitta sitt naturliga röstläge kan hjälpa ljudnivån under hela dagen.

Musik är roligt! Det är en naturlig del av vår vardag och vår uppväxt, den påverkar oss medvetet och omedvetet. Att använda musiken till något positivt och någonting utvecklande är lätt –bara man har kunskapen. Detta är en kunskap som vi är rädd skall gå förlorad i och med den nya lärarutbildningen, där musik inte är obligatoriskt. Forskning visar en tydlig

koppling mellan musik och språkinläring, om hur vi kan lära språk med ett lekfullt sätt. Sång och musik är även ett uttrycksmedel för vissa, det är det sättet som det känns naturligt att uttrycka sig och kommunicera på. Om barn utvecklar olika uttrycksformer parallellt tycker vi att det är viktigt att de som jobbar inom förskolan har kunskaper inom alla dessa uttrycksformer. Om lärarutbildningen inte kan tillhandahålla den kunskap som krävs för detta är det självklart att det borde finnas utrymme och pengar till fortbildning inom dessa områden. Vårt paket kanske kan vara ett sätt. Sångsamlingar är en del av förskolans vardag. Man kan bara sjunga för att det är roligt, men borde man det?

6.1 Fortbildningspaketet

Med facit i hand så skulle man kunna göra lite justeringar i vårt fortbildningspaket. En informant påpekade att det eventuellt kunde uppfattas som snålt eller för få handledningstillfällen om man är nybörjare. Det kan uppfattas stressigt att lära sig spela två ackord på endast 30 min och därefter spela direkt i barngrupp. Att ändra tidsförutsättningarna innan man har testat paketet känns inte så relevant. Vi är inte lika oroade över detta som informanten, men självklart är det något man får ha i åtanke om man skulle testa det.

Något som vi själva har funderat på i efterhand är om det möjligtvis skulle vara till hjälp för den som ska använda paketet att se noter i samband med inläring av ackorden. Eller om det endast skulle resultera i förvirring? Bara för att två låtar har samma ackord innebär det inte att båda är anpassade efter barns röster.

Nackdelen är att noter kan vara något som många uppfattar som ”svårt” och det finns en risk att det skulle smitta av sig på resten av paketet så att allt uppfattas som svårt. En annan nackdel är att man kan låsa sig fast vid notbilden och inte förlita sig på att örat kan höra om det är för lågt eller inte. Fördelen, som vi kan se det, är att man kan jämföra noterna i flera olika sånger. Om du vet en sång som passar barnens röster så kan du använda dess noter som referens då du hittar en ny som du vill lär dig.

Kanske är detta trots sina fördelar något som är ”nästa steg” i fortbildningen. Att lära sig spela är utmanande nog.

En tanke som vuxit fram längs vägen är om det kunde vara till hjälp för den som använder paketet att även ha tillgång till en cd-skiva där sångerna finns inspelade. En fördel med detta kan vara att man kan öva hemma utan handledare i sin egen takt. Det negativa är att sångerna går i det tempo som de är inspelade i. Det är ju då en utmaning för oss att spela in låtarna i olika tempon så man har möjlighet att välja den variant som passar hur långt man har kommit i sin musikaliska utveckling. Cd:n skulle då kunna vara ett komplement till paketet men vi tycker inte att det ska vara något som ersätter handledningstillfällena. Det är idag väldigt vanligt att modern musikundervisningslitteratur har en cd som komplement. Detta kan vara någonting för vidare forskning hur en sådan cd skulle kunna utformas och tas emot.

7. Vidare forskning

Det finns flera möjligheter till vidare forskning inom vårt fortbildningspaket. Som vi nämnde här ovan skulle man kunna göra en cd på vårt fortbildningspaket och undersöka hur en sådan skulle tas emot.

Självklart ligger det nära till hands att testa paketet i den formen det har idag och sedan utvärdera vad som skulle behöva ändras. Man skulle även kunna göra fler kompletterande intervjuer som vi kände att vi saknade i den här undersökningen.

Vi tycker även att det skulle vara intressant att göra en kvantitativ undersökning för att få svar från en större grupp människor om vårt fortbildningspaket skulle kunna vara av intresse. En ytterligare möjlighet är att ta kontakt med kulturskolor eller andra organisationer som arbetar med musikutbildning för att se vad de har för tankar om vårt koncept.

Referenser:

Litteraturhänvisning

Dysthe, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Engström, B-O (2007). "Sången - livets uttryck" i Fagius, G. (red.), *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur.

Eriksen Hagtvét, B. (2004). *Språkstimulering. Del 1: Tal och skrift i förskoleåldern*. Stockholm: Natur och kultur.

Jederlund, U. (2002). *Musik och språk. Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling*. Stockholm: RUNA.

Lindö, R. (2009). *Det tidiga språkbudet*. Lund: Studentlitteratur.

McAllister, A & Söderström, M (2007). "Barnröstens utveckling" i Fagius, G. (red.), *Barn och sång – om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur.

Olofsson, B. (2010). *Meningsfull samling i förskolan*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Rubinstein Reich, L. (1993). *Samling i förskolan*. Stockholm: Almqvist och Wiksell International.

Simeonsdotter Svensson, A. (2009). *Den pedagogiska samlingen i förskoleklassen – Barns olika sätt att erfara och hantera svårigheter*. Göteborg: Acta universitatis gothoburgensis.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Sundberg, J. (2001). *Röstlära – Fakta om rösten i tal och sång*. Stockholm: Proprius.

Sundin, B. (2007). "Barns eget skapande" i Fagius, G (red) *Barn och sång- om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur.

Svensson, A-K. (1995). *Språkglädje*. Lund: Studentlitteratur.

Sällström, G & Sällström, J. (1988). *Människorösten – Så underfull, så full av liv*. Bromma: Edition Reimers.

Trost, J. (2005 (1993)). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Uddholm, M. (2003 (1993)). *Pedagogen och den musikaliska människan*. Mölndal: Förlaget lutfisken.

Styrdokument

Utbildningsdepartementet. (1998). *Läroplan för förskolan*.

Uppsatser

Beckman, K & Nilsson, P (2007). Musik i förskolan – ett medvetet redskap för barns utveckling? Malmö Högskola/Lärarytbildningen.

Blomqvist, A & Wennerström, L (2008) *Musik - ett didaktiskt redskap för barns lärande och utveckling? En undersökning om pedagogers inställning till att arbeta med musik i förskolan*. Göteborgs universitet/Lärarytbildningen

Bringeland, K & Göransson, E (2008) Ges alla en ärlig chans att finna sin sångröst? - Om röstlägets betydelse i förskolans sångstund. Göteborgs universitet/Lärarytbildningen

Jillefors, K, & Schein, V. (1999) En magisteruppsats: *femåringens röstläge i sång och tal*. Karolinska institutet enhet för logopedi och fonologi, Huddinge universitetssjukhus

Lidholm, M. (2008) *Av glädje bygger man musik – men räcker det? En undersökning om pedagogers medvetenhet om barns röstläge*. Växjö universitet/Lärarytbildningen

Bilaga 1

Våga direkt

Ett musikfortbildningspaket för dig som är verksam inom förskolan.

Musik är något som finns om oss och kring oss och är något som vi alla har en relation till. I förskolan förekommer ofta musik dagligen i samlingar och andra aktiviteter.

Detta paket vänder sig till dig som inte tror att du kan spela instrument men som skulle vilja. Vi har tagit fram kända barnvisor med enkla och få ackord på ukulele som är anpassade efter barns röster.

Att använda instrument till sången är bra för att hitta rätt tonläge på melodin. Vuxna och barn har olika långa stämband och när vi vuxna får välja tonart blir det många gånger för lågt för barnen. Här blir ukulelen ett bra hjälpmedel!

När vi satte ihop vårt fortbildningspaket försökte vi ta hänsyn till den tidsbrist som ibland råder ute i verksamheten, därför kommer vi till er under arbetstid. Då får du dessutom möjlighet att fortbilda dig i den miljö där du kommer att nyttja dina nyvunna kunskaper.

I paketet ingår först en 30minuters lektion där vi går igenom hur man spelar på ukulelen. Sedan medverkar vi på en samling där vi tillsammans spelar och sjunger de sånger som finns med i paketet. Dessutom ingår ett uppföljande besök där vi återkopplar och utvärderar i korthet hur arbetet fungerat.

De här sångerna ingår i vårt fortbildningspaket:

Moster Ingeborg

Björnen sover

Tänk om jag hade en liten apa

I ett hus i skogens slut

Hjulen på bussen

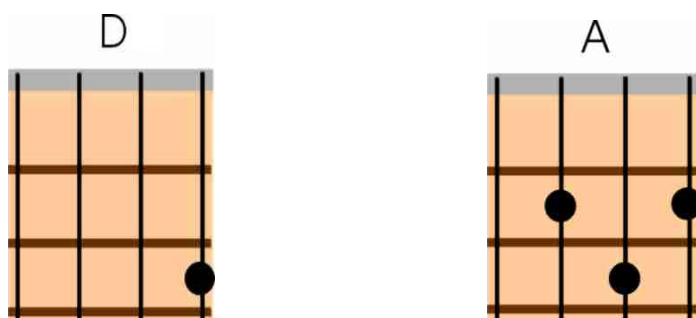
Om du har önskemål om egna sånger kan du självklart höra av dig till oss. Då kan vi däremot inte garantera att det bara är två ackord. Det är dock inte sagt att du inte kan lära dig din önskelåt på grund av det.

Tvåackordslåtar (D) (A)

Att endast använda sig av två ackord när man spelar ger möjlighet att snabbare hitta ett flöde och en rytm i sitt ackompanjemang. Det blir mindre för dig att hålla reda på och du kan lättare hålla kontakten med barnen under sången.

Följande låtar kan enkelt ackompanjeras med endast två ackord på ukulelen. Att själv höra när det är dags att byta ackord är långt ifrån självklart för de allra flesta. Därför har vi skrivit ackordets symbol i form av en bokstav precis ovanför det ord i texten där det nya ackordet startar.

Spela/kompa genom att slå an strängarna uppifrån och ner med fingrarna i en jämn puls. När det börjar kännas bekvämt att ”kompa” och ackordsbytena sitter på rätt plats, så kan Du börja försöka att rytmisera Ditt komp. Testa att t.ex. att slå an strängarna dubbelt så ofta på refrängerna.

Moster Ingeborg

D A
Vi har en gammal moster som heter Ingeborg,
A D
vi brukar henne härma när hon går till stadens torg.
D A
Å så svajar hatten, å hatten svajar så,
A D
å så svajar hatten, å hatten svajar så.

D A
Vi har en gammal moster som heter Ingeborg,
A D
vi brukar henne härma när hon går till stadens torg.
D A
Å så svajar kjolen, å kjolen svajar så,
A D
å så svajar kjolen, å kjolen svajar så.

D A
Vi har en gammal moster som heter Ingeborg,
A D
vi brukar henne härma när hon går till stadens torg.
D A
Å så svajar muffen, å muffen svajar så,
A D
å så svajar muffen, å muffen svajar så.

Björnen sover

D A D
Björnen sover, björnen sover i sitt lugna bo.
D A D
Han är inte farlig bara man är varlig.
D A D
Men man kan dock, men man kan dock honom aldrig tro.

Tänk om jag hade en liten, liten apa

D A
Tänk om jag hade en liten, liten apa um-pa, um-pa falle-ralle-ra
A D
Tänk vad folket skulle stå och gapa um-pa, um-pa falle-ralle-ra
D A
Inte åt mig, men åt min lilla apa um-pa, um-pa falle-ralle-ra
A D
Inte åt mig, men åt min lilla apa um-pa, um-pa falle-ralle-ra

I ett hus vid skogens slut

D A D
I ett hus vid skogens slut, liten tomte tittar ut.
D A D
Haren skuttar fram så fort, klappar på dess port.
D A D
Hjälp, ack hjälp, ack hjälp du mig annars skjuter jägarn mig.

D A D
Kom och kom i stugan in, räck mig handen din.

Kalle Anka satt på en plank

D
Kalle Anka satt på en plank, ropade så här:
D A D
Mamma! Mamma! Se så stor jag är.

D
Kalle Anka satt på en plank, ropade så här:
D A D
Pappa! Pappa! Se så stor jag är.

Bilaga 2

Intervjufrågor

Vad har du läst för utbildning?

I hur många år har du varit verksam inom förskolans verksamhet?

Hur mycket musik har du läst under din utbildning?

Hur ofta använder du dig av instrument i samlingarna?

Varför eller varför inte använder du dig av instrument?

Vad är det som avgör vilket tonläge (vilken tonart) ni sjunger sångerna i?

Vad var din första reflektion om innehållet i fortbildningspaketet?

Vad ser du som positivt med paketet?

Om du skulle titta på paketet ur en kritisk synvinkel, vilka brister finns?

Skulle du vara intresserad av ett sådant här fortbildningspaket? Varför eller varför inte?